

Jobb, mint korábban

A személyi állomány fegyelmi helyzete 2000-ben

A hivatásos szolgálati jogviszony mind büntetőjogi, mind munkajogi vonatkozásban sokkal nagyobb felelősségvállalásra, fegyelmezettségre kötelezi az állomány tagjait, mint a civil munkáltatóknál létesített munkaviszony. A hivatásos állomány tagjainak szolgálati jogviszonyára vonatkozó jogszabályok, munkaköri leírások és szolgálati utasítások legapróbb szándékos vagy esetenként akár gondatlan megszegése is komoly büntetőjogi vagy fegyelmi felelősségre vonást eredményez. A büntetés-végrehajtási szolgálat jellegéből adódóan olyan szolgálatból eredő kötelezettség megszegése, amely más munkaviszonyban csupán fegyelemi felelősség megállapítására alkalmas, a hivatásos szolgálatban álló munkavállaló esetében akár katonai bűncselekményt is megvalósíthat. Ezért is rendkívül fontos az, hogy az állomány tagjai pontosan tisztában legyenek szolgálati kötelezettségük legapróbb részleteivel és az azok megszegésével járó fegyelmi és büntetőjogi következményekkel.

A 2000. évben a büntetés-végrehajtás személyi állományába tartozók közül 629 fővel szemben indult fegyelmi vagy büntetőeljárás, amely az állomány közel 9 százaléka. Ez 2,2 százalékkal alacsonyabb százalékpontot jelent az 1999. év adataihoz képest. A szolgálati viszonyból eredő kötelezettségek vétkes megszegésének alapos gyanúja miatt indított eljárások közel kétharmada (412) fegyelmi, egyharmada pedig (217) büntetőeljárás volt.

Az elrendelt büntetőeljárások tehát csupán az állomány 3 százalékát érintették. Elmarasztaló büntetőítélet pedig csupán 69 esetben született, amely nagyságrendileg az állomány tagjainak mindössze 1 százalékát jelenti. Meg kell jegyezni azonban, hogy sem a korábbi években, sem 2000-ben nem kerültek elkülönítésre azok az ügyek, amelyekben a büntetőeljárással egyidejűleg, ugyanazon tényállás alapján a fegyelmi eljárás is elrendelésre került. Így könnyen lehetséges, hogy már az előző évben is ugyanazon cselekmény megjelent mind fegyelmi, mind büntetőügyként. Ezek a számadatok így az állomány fegyelmi helyzetét a valóságnál lényegesen rosszabbnak mutatták, illetve mutatják be.

A Legfőbb Ügyészség büntetés-végrehajtási felügyeleti önálló osztály vezetőjének, dr. Vókó György osztályvezető ügyész úrnak többször hangsúlyozott állásfoglalása alapján 2000 júniusában az országos parancsnok úr utasította az intézetek vezetőit arra, hogy – a büntetőeljárásra tekintet nélkül – el kell rendelni a fegyelmi eljárást is, és annak később-

bi alakulásától függően kell dönteni a fegyelmi eljárás felfüggesztése, megszüntetése, vagy az esetleges maradék cselekmény miatti folytatásának kérdésében.

Ebből következően a 2000-ben 42 fővel szemben ugyanazon cselekmény miatt a büntetőeljárás mellett megindítottuk, és azzal egyidejűleg – a büntetőeljárás befejezéséig – felfüggesztettük a fegyelmi eljárást is.

Az is előfordul, hogy ugyanazon történeti tényállás – amely bűncselekményként minősül – magában hord olyan, a bűncselekmény elkövetését elősegítő eszközcselekményeket, amelyek önmagukban is valamely fegyelmi eljárás alá tartozó vétkes kötelességszegést valósítanak meg. Így egyazon elkövető, ugyanazon esetben történt cselekményével fegyelem-sértést és bűncselekményt is megvalósít, melyek miatt két különböző eljárást folytatunk.

Az alábbi számadatok csak a fentiek figyelembevételével értékelhetők reálisan. Ezt figyelmen kívül hagyva a ténylegesnél aggasztóbbnak tűnhet a fegyelmi helyzet.

Büntetőeljárások

2000-ben a büntetés-végrehajtás 217 hivatásos állományú tagja ellen indult büntetőeljárás, az állományilletékes parancsnok, a rendőri szervek, az elítéltek vagy azok hozzátartozóinak kezdeményezésére. Ebből 209 fővel szemben a szolgálati jogvisztonnyal összefüggő cselekmény, 8 főnél pedig a szolgálati jogvisztonnyal nem összefüggő bűncselekmény alapos gyanúja miatt.

A *szolgálati jogvisztonnyal összefüggő bűncselekmények* alapos gyanúja miatt indított büntetőeljárások közül 66 fővel szemben a nyomozást még ügyészi szakban megszüntették bűncselekmény vagy bizonyíték hiányában.

Elmarasztalásra 67 személy esetében került sor, 3 fővel szemben ügyészi megrovás formájában, 64 esetben pedig bírósági ítélettel. További 24 fővel szemben emelt vádat az ügyészség, de büntetőítélet még nem született. A többi 52 érintettel szemben a nyomozás még folyamatban van.

A bűncselekmény alapos gyanúja tehát a kezdeményezett eljárásoknak csupán 32 százalékában nyert bizonyítást, és eredményezett büntetőjogi elmarasztalást.

Ha feltételezzük, hogy a még vádemelési szakaszban lévő 24, és a nyomozati szakban lévő 52 (összesen 76 fő) elleni ügyben is ilyen arányban kerül sor elmarasztaló döntésre, úgy az a 2000. évben indult büntetőeljárások 44 százalékát jelenti.

Az elkövetett bűncselekmények tárgyi súlyát jelzi, hogy végrehajtható szabadságvesztés-büntetést egyetlen esetben szabott ki a bíróság, felfüggesztett szabadságvesztés is mindössze 3 esetben sújtotta az elkövetőt.

Az esetek nagy többségében pénzbüntetést, a cselekmény társadalomra veszélyességének csekély súlya miatt pedig 6 fővel szemben megrovást, további 6 fővel szemben próbára bocsátást is elegendőnek tartott.

A *fogva tartás törvényességét sértő bűncselekmények* alakulását különösen nagy figyelemmel kíséri a kínzás és az embertelen bánásmód megelőzésére létrehozott Európai Ellenőrző Bizottság, a CPT is.

2000-ben a büntetés-végrehajtási intézetek parancsnokai is fokozottan ellenőrizték a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességét, az annak megsértésére utaló gyanú esetén haladéktalanul fegyelmi, illetve büntetőeljárást kezdeményeztek a felelősségre vonás érdekében.

A Btk. 226. §-ába ütköző *bántalmazás hivatalos eljárásban* alapos gyanúja miatt 13 esetben a fogvatartott, 38 esetben az intézet parancsnoka kezdeményezte a büntetőeljá-

rást. Így az összesen 51 fővel szemben tett feljelentés során 4 esetben a nyomozást az ügyészség megtagadta, 12-12 fő esetében bűncselekmény, illetve bizonyíték hiányában megszüntette, és csupán 7 ügyben, 10 személy ellen emelt vádat, melyből 3 ügyben 5 főt ítél el, további 4 ügyben 5 fő ellen bírósági szakban, 13 fő ellen ügyészi szakban az eljárás még folyamatban van.

A Btk. 250. §-ába ütköző *vesztegetés gyanúja* miatt 16 fő ellen indított ügyben is csupán egyetlen elmarasztaló ítélet született, további 3 fővel szemben vádemelési szakaszban van az eljárás. Az eljárás során 11 esetben nem volt bizonyítható, hogy azt elköveték, vagy hogy azt a gyanúsított követte el. Egy fővel szemben az eljárás még folyamatban van.

A fenti két bűncselekmény-kategóriában tehát az állapítható meg, hogy bár a feljelentés megtörténik, de az intézetek vezetői nem kellő időben és megfelelő szakszerűséggel dolgoznak annak érdekében, hogy a bántalmazás és vesztegetés bizonyítható is legyen. Ezeknek az ügyeknek a vizsgálata során a nyomozásban sokkal nagyobb segítséget kellene nyújtani a katonai ügyészségeknek, hiszen az intézetek bizonyos fokig zárt rendszerében a parancsnokoknak sokkal több lehetőségük van arra, hogy a megfelelő bizonyítékokat haladéktalanul biztosítsák, beszerezzék, s a bűnelkövetőt „forró nyomon” üldözzék.

Ez a fajta ügyészséggel történő együttműködés pillanatnyilag ronthatná ugyan a bűnügyi statisztikánkat, de hosszabb távon jó eredménnyel járna, és az állomány becsülettel dolgozó, törvényes keretek között eljáró tagjait az általánosítás negatív következményeitől megkímélné.

Más a helyzet a Btk. 225. §-ába ütköző *hivatali visszaélés* büntetetének gyanúja miatt 29 fő ellen kezdeményezett ügy vonatkozásában. 9 eljárás intézetvezetői, 9 fogvatartotti és további 11 más hatóság feljelentése alapján indult. Ezek közül is mindössze 5 esetben került sor vádemelésre, csupán 1 elmarasztaló ítélet és 1 ügyészi megrovás született. A nyomozás elrendelését 17 esetben bűncselekmény hiányában tagadta meg az ügyészség, 2 esetben pedig bizonyíték hiányában szüntették meg az eljárást.

A hivatali visszaélések miatt indított büntetőügyek 80 százaléka tehát alaptalannak bizonyult, az eljárást nem csupán a bizonyítékok, hanem elsősorban bűncselekmény hiányában kellett megszüntetni.

Egyetlen eljárás sem indult tavaly a büntetés-végrehajtási testület állományának tagjai ellen *jogellenes fogva tartás* vagy *szabadság elleni bűncselekmény* miatt.

Összességében tehát megállapítható, hogy azok a fogva tartás törvényességét sértő bűncselekmények, amelyekben 2000-ben elmarasztaló ítélet született, az egy ügyészi megrovást és a 7 jogerős ítéletet figyelembe véve, feltételezve, hogy a 12 vádemelés is mind elmarasztaló ítélettel fejeződik be, akkor sem haladja meg az állomány létszámának egy-másfél százalékát azoknak a száma, akiket fogva tartás törvényességét sértő bűncselekmény miatt ítél el jogerősen a bíróság.

Katonai bűncselekmények

A hivatásos állomány tagjai ellen 2000-ben katonai bűncselekmény alapos gyanúja miatt indított ügyek száma országos szinten 12 volt.

Ezek nagyobb részét (40 fő) a szolgálatban történt kötelességszegés, valamint (31 fő) a szolgálati feladat alóli kibúvás, kisebb részét (11 fő) parancs iránti engedetlenség, illet-

ve (5 fő) jelentési kötelezettség megszegésének vétsége, szolgálati tekintély megsértése és egyéb bűncselekmények alapos gyanúja miatt indították. Közülük 54 fővel szemben zárult az eljárás elmarasztaló ítélettel, 2 fővel szemben ügyérsi megrovást alkalmaztak, 11 esetben a vádemelési szakaszban van az ügy. E bűncselekményi körben tehát megállapítható, hogy az elrendelt nyomozások 70 százalékában bizonyítást nyert a cselekmény.

Az állomány tagjai közül mindösszesen 8 személy ellen indult olyan büntetőeljárás, amely a szolgálattal összefüggésbe nem hozható. Két esetben hoztak elmarasztaló ítéletet, 2 ügyet megszüntettek, 4 pedig még folyamatban van.

Fegyelmi eljárások

A szolgálati viszonyból eredő kötelezettségek vétkes megszegése miatt 412 fővel szemben rendeltünk el vizsgálatot. A vétkes köteleességszegést 328 esetben lehetett bizonyítani, és ennek következtében fenyítést kiszabni. Az elrendelt vizsgálatok közel 20 százalékában nem lehetett vétkességet megállapítani, ezért 84 fővel szemben az eljárást megszüntették. A vétkességet megállapító határok közel 50 százalékában a cselekmény csekély súlya miatt csupán feddés kiszabása történt. 87 esetben kapott az elkövető megrovás büntetést. A súlyosabb fenyítési nemek alkalmazására csak néhány esetben került sor.

A fogva tartás törvényességét sértő cselekmény vagy köteleességszegés miatt mindössze 2 fővel szemben kellett fegyelmi úton fenyítést alkalmazni, az összes többi fegyelemsértés egyéb kisebb súlyú mulasztás vagy gondatlanság miatt történt.

Összességét tekintve az állomány fegyelmi helyzetét átlagosnak lehet minősíteni.

Bakó Katalin